

KOORDINÁCIA ÚROVNE OCHRANY PRÁV V EURÓPE V KONTEXTE PRISTÚPENIA EURÓPSKEJ ÚNIE K DOHOVORU O OCHRANE ĽUDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÝCH SLOBÔD

COORDINATION OF RIGHTS PROTECTION LEVEL IN EUROPE IN THE CONTEXT OF THE ACCESSION OF THE EUROPEAN UNION TO THE CONVENTION ON THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS

Jana Vrabľová

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

<https://doi.org/10.33542/SIC2019-2-10>

ABSTRAKT

Tento príspevok analyzuje článok 53 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a článok 53 Charty základných práv Európskej únie osobitne, v ich vzájomnom vzťahu a cez tvrdenie Súdneho dvora EÚ vo svojom Stanovisku 2/13, že dohoda o pristúpení môže ohroziť charakteristické znaky a autonómiu práva Únie, pretože nezaručuje koordináciu týchto dvoch článkov. Ústrednou časťou článku je postoj Súdneho dvora, že ani po pristúpení k Dohovoru nebude vo veciach, v ktorých pôsobí úijné právo, tolerovať úroveň ochrany práv garantovaných Chartou v rozpore s rozsudkom Melloni. Autorka sa cez definovanie úrovně ochrany práv podľa Dohovoru a podľa Charty a analýzou príslušnej judikatúry, zamýšľa nad tým, prečo je koordinácia článkov 53 z pohľadu Únie nevyhnutná. Záver príspevku je venovaný pozorovaniu, akým smerom sa v období po stanovisku 2/13 uberá judikatúra ohľadom štandardu ochrany práv.

ABSTRACT

This article analyzes Article 53 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and Article 53 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union in particular, in their mutual relationship and the assertion by the Court of Justice of the EU in its Opinion 2/13 that the Accession Agreement may jeopardize the characteristics and autonomy Union law as it does not guarantee the coordination of these two articles. The central part of the article is the position of the Court that, even after accession to the Convention, it will not tolerate the level of protection of the rights guaranteed by the Charter, contrary to the Melloni judgment, in matters governed by the EU law. The author, through the definition of the level of protection of rights under the Convention and according to the Charter and the analysis of relevant case-law, is considering why the coordination of Articles 53 from the point of view of the Union is necessary. The conclusion of the paper is to look at the way in which the case-law regarding the standard of protection of rights is taken in the period after opinion 2/13.

I. ÚVOD

Zmluva o Európskej únii v lisabonskom znení dala Európskej únii (ďalej len „EÚ“ alebo „Únia“) právnu subjektivitu a výslovne ju zaviazala pristúpiť k Dohovoru Rady Európy o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“). Členské štáty EÚ a Rady Európy sa dohodli na texte Dohody o pristúpení EÚ k Dohovoru z 5. apríla 2013 (ďalej len „dohoda“). Následne ju v zmysle čl. 218 ods. 11 Zmluvy o fungovaní EÚ (ďalej len „ZFEÚ“) posudzoval Súdny dvor Európskej únie v Luxemburgu (ďalej len „Súdny dvor“). Vo svojom stanovisku 2/13 z decembra 2014 Súdny dvor vyhlásil, že návrh dohody je nezlučiteľný so zmluvami a nastolili sa právne i politicky zložité otázky. Aj napriek tomu, že dohoda nerieši prípadnú disharmóniu súbežného uplatňovania článku 53 Dohovoru a článku 53 Charty po pristúpení, Súdny dvor vyjadril, že bez koordinácie týchto článkov v dohode, budú autonómia a charakteristické znaky práva Únie ohrozené. Súdny dvor nepožaduje len koordináciu, ale aj obmedzenie pôsobenia článku 53 Dohovoru tak, aby úroveň ochrany práv garantovaných Chartou bola v súlade s jej výkladom v rozsudku Melloni. V článku porovnávame úroveň ochrany práv garantovaných Dohovorom a Chartou podľa znenia článkov 53 a podľa sily, ktorú týmto článkom dávajú rozsudky Súdneho dvora a Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu (ďalej len „ESĽP“) a uvažujeme o možných dôvodoch, pre ktoré Súdny dvor považuje obmedzenie článku 53 Dohovoru v dohode za nevyhnutné.

II. ÚROVEŇ OCHRANY PRÁV PODĽA ČLÁNKOV 53

1. Úroveň ochrany práv podľa Dohovoru

Článok 53 Dohovoru zakotvuje, že „nič v tomto dohovore sa nebude vykladať tak, aby obmedzovalo alebo zasahovalo do výkonu ľudských práv a základných slobôd, ktoré môžu byť uznané zákonmi ktorejkoľvek Vysokej zmluvnej strany alebo akýmkoľvek iným dohovorom, ktorého je táto zmluvnou stranou.“¹ Dohovor na základe toho vytvára len akýsi minimálny štandard ochrany ľudských práv, ku ktorému sa členské štáty pristúpením k Dohovoru zaviazali. To im však priamo nezakazuje nastaviť ústavné štandardy ochrany ľudských práv vyššie, ako ich určuje samotný Dohovor, a to či už samostatne vo vlastnom ústavnom poriadku, alebo aj na základe pristúpenia k ďalším medzinárodným zmluvám o ochrane ľudských práv. „Vzhľadom na uvedené sa ústavné sudy členských štátov Rady Európy nachádzajú v pomerne komplikovanej pozícii, v ktorej musia vykladať vlastné ústavné štandardy ochrany základných práv, zväčša vo svetle svojich ďalších medzinárodných záväzkov. Pri tom musia zohľadňovať a predvídať progresívne sa rozvíjajúcu judikatúru ESĽP, ktorá interpretuje Dohovor. Inak riskujú možné porušenie až následne deklarovaného práva, ktoré podľa ESĽP vyplýva z Dohovoru. Pri týchto procesoch sú oprávnené poskytovať ochranu práv v tzv. zvýšenom štandarde, no súčasne pri interpretácii práv, ktoré môžu byť vo vzájomne konfliktnnej pozícii, nesmú zasiahnuť minimálny štandard iných práv vyplývajúcich z Dohovoru, pretože judikatúra ESĽP je ochotná pripustiť len taký zvýšený štandard ochrany, ktorý neporuší efektívnu ochranu ďalších práv uvedených v Dohovore.“² Z toho vyplýva, že napriek explicitnému zneniu čl. 53 si Dohovor prednostnú aplikáciu implicitne nárokuje.“³

¹ Článok 53 Dohovoru.

² Napr. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 7. februára 2012 vo veci Axel Springer AG v. Nemecko, Sťažnosť č. 39954/08.

³ BARANÍK, K.: Interakcia medzinárodného, supranacionálneho a ústavného práva pri ochrane ľudských práv v SR. In: Justičná revue, 69, 2017, č. 10, s. 1117 – 1137.

2. Úroveň ochrany práv podľa Charty

Od nadobudnutia účinnosti Charty v roku 2009 je kľúčovým ustanovením, ktorým sa riadi vzťah medzi týmto dokumentom a Dohovorom, doložka o homogénnosti v článku 52 ods. 3 a článok 53 zaručuje minimálnu úroveň ochrany rovnocennú s tou, ktorú garantuje Dohovor. Článok 53 Charty stanovuje, že „žiadne ustanovenie tejto charty sa nesmie vykladať tak, že obmedzuje alebo poškodzuje ľudské práva a základné slobody uznané v rámci príslušného rozsahu ich pôsobnosti, právom Únie, medzinárodným právom a medzinárodnými zmluvami, ktorých zmluvnou stranou je Únia alebo všetky členské štáty, a najmä Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj ústavami členských štátov.“⁴ Pôsobnosť Charty je zúžená v čl. 51, v ktorom sa ustanovuje rozsah jej pôsobnosti. Na základe toho sa tak práva v Charte vzťahujú na inštitúcie EÚ a tiež na členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie.⁵

Súčasne je v čl. 53 ustanovené, podobne ako to bolo pri Dohovore, že Charta nebude na ujmu právam v tzv. vyššom štandarde národných ústavných práv.⁶ Rovnako však ako pri Dohovore, je „zužujúce“ gramatické znenie týchto ustanovení Charty v protiklade s realitou vytváranou rozhodovacou činnosťou Súdneho dvora EÚ. Možnosť členských štátov odvolávať sa prostredníctvom čl. 53 Charty na vyšší štandard národných ústavných práv Súdny dvor vylúčil v prípadoch, ak by došlo k porušeniu efektivity práva EÚ. Uvedené sa deje v podstate i napriek tomu, že Charta takéto explicitné odmietnutie vyššieho štandardu ochrany poskytovaného členskými štátmi neobsahuje. Súdny dvor pri tom veľmi zásadným spôsobom uviedol, že „... vnútroštátne orgány môžu uplatniť vnútroštátne štandardy ochrany základných práv, pokiaľ toto uplatnenie neohrozí úroveň ochrany vyplývajúcej z Charty, ako ju vykladá Súdny dvor, ani prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie.“⁷

3. Doktrína judikatúry Súdneho dvora v otázke štandardu ochrany práv

„V známom prípade Melloni Súdny dvor nevzal do úvahy výklad čl. 24 ods. 2 Ústavy Španielskeho kráľovstva, podľa ktorého sa osoba odsúdená v neprítomnosti vydá len vtedy, ak sa jej v dožadujúcom štáte zaručí nové konanie vo veci samej, hoci by sa to javilo ako poskytnutie vyššej úrovne ochrany základných práv, než je úroveň poskytovaná Chartou.“⁸ Súdny dvor vylúčil dopĺňanie požiadaviek na vydanie na základe vnútroštátnych úprav alebo výkladových pravidiel vnútroštátnej judikatúry, ktoré by ohrozilo úroveň ochrany vyplývajúcu z Charty a tiež princíp prednosti, jednotnej aplikácie a plnú účinnosť práva Únie, a to aj v situácii, ak by vnútroštátna úprava viedla k vyššiemu štandardu ochrany základných práv osoby, ktorá bola odsúdená v neprítomnosti. Členské štáty si dnes na základe čl. 53 Charty, v spojitosti s vlastnými ústavnými poriadkami, nemôžu nárokovať výnimku z uplatňovania práva EÚ, ak by to mohlo narušiť efektívne pôsobenie práva EÚ. Súdny dvor tým deklaroval, že ohrozenie prednosti, jednotnosti a účinnosti práva Únie nebude v národných koncepciách ochrany ľudských práv tolerovať.

⁴ Článok 53 Charty.

⁵ Článok 51 Charty.

⁶ Článok 53 Charty.

⁷ Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 26. februára 2013, Stefano Melloni proti Ministerio Fiscal, C-399/11, EU:C:2013:107, bod 60.

⁸ MAZÁK, J.: Prípád Melloni a Ústavný súd Španielska: Praktická ukážka viacúrovňovej ochrany základných práv a slobôd v kontexte prednosti a účinnosti práva Únie. In: Bulletin slovenskej advokácie 6/2014, s 25–31.

V nadväznosti na evidentnú tendenciu oboch súdov chrániť prednostné pôsobenie a jednotnú aplikáciu týchto ľudsko-právnych dokumentov vo vzťahu k vnútroštátnym právnym poriadkom, nie je možné opomenúť to, aký je v predmetnej problematike vzájomný vzťah Dohovoru a Charty. Ako už bolo vyššie spomenuté, Charta je v čl. 52 ods. 3 veľmi precízna v definovaní rozsahu a výkladu práv a zásad v nej garantovaných: „v rozsahu, v akom táto charta obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zmysel a rozsah týchto práv je rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovených v uvedenom dohovore. Toto ustanovenie nebráni tomu, aby právo Únie priznávalo širší rozsah ochrany týchto práv.“⁹ Opäť je ale nevyhnutné sledovať aj judikatúru Súdneho dvora. Súdny dvor roku 2010 uviedol, že, ak práva Charty sú rovnaké ako práva uvedené v Dohovore, Súdny dvor by sa mal riadiť jasnou a konzistentnou judikatúrou ESĽP¹⁰. Neskôr v roku 2014 už ale Súdny dvor stanovil, vychádzajúc z čl. 52 ods. 3 Charty, že judikatúra ESĽP musí byť zohľadnená na účely výkladu jej ustanovenia.¹¹ Smerovanie Súdneho dvora je dosť zrejme, nakoľko sa v otázke výkladu práv Charty uberá od riadenia sa judikatúrou ESĽP k jej zohľadňovaniu. A Charta núka svoje prvenstvo v úrovni ochrany ňou garantovaných práv, keď sa nebráni tomu, aby právo Únie chránilo práva, ktorých zmysel a rozsah je v Charte a Dohovore rovnaký, v širšom rozsahu.

III. VYJADRENIE SÚDNEHO DVORA O KOORDINÁCII ČLÁNKOV 53

Súdny dvor vo svojom stanovisku 2/13 z 18. decembra 2014 konštatoval, že zamýšľaná dohoda môže ohroziť charakteristické znaky a autonómiu práva Únie¹², pretože nezaručuje koordináciu medzi článkom 53 Dohovoru a článkom 53 Charty. V bode 188 tohoto stanoviska pripomenul, že Súdny dvor už skôr vyložil článok 53 Charty v zmysle doktríny Melloni, čím jednoznačne potvrdil, že bude aj v otázke prístúpenia presadzovať úroveň ochrany stanovenú v Charte a chrániť prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie. Súdny dvor si pred prístúpením vyžiadala nie len koordináciu článkov 53 ale vyslovil aj požiadavku na obmedzenie pôsobenia Dohovoru. V rozsahu, v akom článok 53 Dohovoru v podstate vyhradzuje možnosť Zmluvných strán upraviť vyššie štandardy ochrany základných práv, než aké zaručuje Dohovor, treba podľa Súdneho dvora zabezpečiť koordináciu medzi týmto ustanovením a článkom 53 Charty, tak, ako ho vykladá Súdny dvor, aby možnosť poskytnutá článkom 53 Dohovoru členským štátom zostala obmedzená – pokiaľ ide o práva uznané Chartou a zodpovedajúce právam zaručeným uvedeným Dohovorom – v rozsahu potrebnom na to, aby nebola ohrozená úroveň ochrany stanovená Chartou ani prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie.¹³ Súdny dvor tak vyjadril obavu, že článok 53 Dohovoru by po prístúpení dokázal oživiť štandard ochrany práv v rozpore s tým, čo uviedol v rozsudku Melloni.

IV. ÚVAHY O NEVYHNUTNOSTI KOORDINÁCIE ČLÁNKOV 53 Z POHĽADU EÚ

⁹ Článok. 52 ods. 3 Charty.

¹⁰ Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 5. októbra 2010, J. McB. proti L.E., vec C-400/10, EU:C:2010:582, bod 53.

¹¹ Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 18. decembra 2014, Centre public d'actions sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve proti Moussovi Abdidovi, vec C-562/13, EU:C:2014:2453, bod 47.

¹² Pokiaľ ide o autonómiu právneho poriadku Únie, treba poznamenať, že zakladajúcimi zmluvami Európskej únie bol vytvorený nový právny poriadok sui generis, inými slovami autonómny právny poriadok. Pokiaľ ide o charakteristiky Únie ako viacúrovňového systému, za daných relevantných súvislostí patrí medzi ne predovšetkým to, že v rámci Únie sú právomoci a zodpovednosť na základe celej rady ustanovení primárneho a sekundárneho práva rozdelené medzi vnútroštátne orgány a orgány Únie.

¹³ Stanovisko Súdneho dvora z 18. decembra 2014, 2/13, EU:C:2014:2454, bod 189.

Máme za to, že ak by Súdny dvor požadoval koordináciu článkov 53 iba s úmyslom chrániť úroveň ochrany stanovenú Chartou, musel by uznať, že úroveň ochrany je v článku 53 Charty už aj tak limitovaná právom Únie, medzinárodným právom a medzinárodnými zmluvami, ktorých zmluvnou stranou je Únia alebo všetky členské štáty, a najmä Dohovorom, ako aj ústavami členských štátov. A rovnako, ak teraz úničné právo nedovoľuje svojim členským štátom poskytovať vyššiu úroveň ochrany práv garantovaných Chartou, ktorá by ohrozila prednosť, jednotu a efektívnosť práva EÚ, tak nič na tom nezmení ani budúce pristúpenie EÚ k Dohovoru.¹⁴ Pri pokuse členského štátu EÚ o využitie článku 53 Dohovoru na účely zavedenia vyššieho štandardu ochrany práv, tento štandard by mohol byť napokon jednoducho v zmysle Melloni doktríny Súdny dvorom upravený do podoby, ako ju garantuje Charta. Zrejme tu ide o niečo viac.

Súdny dvor tvrdí, že bez nastavenia pravidiel súbehu týchto dvoch článkov, bude prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie ohrozená. V podstate ide o poistenie prednosti práva EÚ a toho, že ESLP nebude po pristúpení spochybňovať túto pozíciu úničného práva s odkazom na článok 53 Dohovoru. Týmto spôsobom sa Súdny dvor snaží vyhnúť prípadnému sankcionovaniu ESLP za to, že členskému štátu bráni uplatňovať vyššiu úroveň ochrany práv než je tá garantovaná Chartou. Po pristúpení by sa totiž mohol aj voči Únii uplatniť článok 33 Dohovoru, podľa ktorého „každá Vysoká zmluvná strana môže predložiť súdu na preskúmanie každé porušenie ustanovení dohovoru a jeho protokolov, za ktoré podľa jej názoru nesie zodpovednosť iná Vysoká zmluvná strana.“¹⁵

Podľa Súdneho dvora by bolo najvhodnejšie, už v prístupovej dohode jasne definovať, že článok 53 Dohovoru-možnosť poskytnúť právam v ňom uznaným vyššiu úroveň národnej ochrany-bude členský štát Únie môcť uplatniť len v súlade s článkom 53 Charty, presnejšie s jeho výkladom v rozsudku Melloni. Zrejme sa desí toho, že v opačnom prípade by došlo skôr či neskôr k nespokojnosti členských štátov Únie, ktoré by sa so svojou sťažnosťou voči Únii obrátili na ESLP. Obavy Súdneho dvora sú pravdepodobne na mieste vzhľadom k tomu, že nie všetky ústavné sudy by pristúpili k podobnému „diktátu“ Súdneho dvora tak pokorne, ako to urobil Španielsky ústavný súd v prípade Melloni.¹⁶ Zdá sa, že Súdny dvor si pred pristúpením uvedomil ešte čosi nepríjemnejšie, než je situácia, v ktorej členský štát Únie prizná v porovnaní s Chartou vyššiu úroveň ochrany. Lebo reálne, asi nie častý bude záujem Európskej komisie alebo iného členského štátu podávať žalobu podľa čl. 258, resp. 259 ZFEÚ voči tomuto štátu. Predmetom takejto žaloby by muselo byť tvrdenie, že orgány členského štátu pristupovali k žiadateľom o ochranu (nie len v oblasti azylového práva), či už z hľadiska materiálnej ochrany alebo v procesnej rovine príliš veľkoryso a že v súlade s výkladom článku 53 Charty mali poskytnúť nižší štandard ochrany. Ale naopak, súbeh týchto dvoch článkov bez konkrétnejšej koordinácie v prístupovej dohode za súčasného presadzovania, že úničný štandard ochrany musí byť v

¹⁴ JACQUÉ, J.: What next after Opinion 2/13 of the Court of Justice on the accession of the EU to the ECHR? [online], [cit. 8/05/2019]. Dostupné na internete: <file:///C:/Users/MOHI/Downloads/QA0416603ENN.en%20(1).pdf>.

¹⁵ Článok 33 Dohovoru, toto ustanovenie treba chápať v spojení s článkom 55 Dohovoru, podľa ktorého zmluvné strany v zásade súhlasia, že spory vyplývajúce z výkladu alebo vykonávania Dohovoru nebudú predkladať k inému spôsobu urovnania, než je stanovené v Dohovore. Pri vyjednávaní o zamýšľanom pristúpení Únie k Dohovoru tento problém vôbec nezostal bez povšimnutia. Na jeho vyriešenie bol do návrhu dohody vložený článok 5, podľa ktorého konania pred Súdny dvorom „nepredstavujú konanie na urovanie sporov v zmysle článku 55 Dohovoru“. Vo vysvetľujúcej správe je toto ustanovenie návrhu dohody spresnené tak, že „článok 55 Dohovoru nevylučuje použitie pravidla zakotveného v článku 344 ZFEÚ- predkladať spory týkajúce sa práva Únie výlučne Súdny dvor.“

¹⁶ ŠpÚS nezaváhal a 20. februára 2014 zamietol ústavnú sťažnosť S. Melloniho, zmeniac svoj doktrinálny prístup k otázke vydania osoby odsúdennej v neprítomnosti tak, že takéto vydanie, ak sa vykonáva na základe európskeho zatýkacieho rozkazu podľa RR, nemôže podliehať podmienke nového konania v dožadujúcom štáte.

členských štátoch Únie aj po pristúpení k Dohovoru referenčným kritériom, je to, čo nenecháva Súdny dvor ľahostajným.

Pri pohľade z iného uhla, ponechanie prístupovej dohody bez koordinácie článkov 53, by mohlo byť skúškou lojality členských štátov voči Únii a opačne a rešpektu voči prednosti práva Únie. Máme predovšetkým na mysli situácie, v ktorých by sťažnosť voči Únii alebo voči členskému štátu Únie podal na ESĽP jednotlivec a v súlade s pravidlami inštitútu spolužalovaného by štát alebo Únia podľa okolností prípadu pristúpili do konania na stranu žalovaného, pre porušenie Dohovoru nepriznaním práva vo vyššom ústavnom štandarde, z dôvodu, aby nedošlo k ohrozeniu úrovne ochrany priznanej Chartou.

V prípade Melloni Súdny dvor potvrdil harmonizáciu predpokladov na vydanie osoby odsúdenej v neprítomnosti uvedených v článku 4a ods. 1 rámcového rozhodnutia 2002/584/SVV v platnom znení¹⁷ a konštatoval zlučiteľnosť citovaného článku s požiadavkami vyplývajúcimi z článku 47 a článku 48 ods. 2 Charty¹⁸. V uvedenom prípade, po skonštatovaní súladu sekundárneho právneho aktu Únie s Chartou, nebolo možné, aby sa tento akt napokon neuplatnil len preto, že je v rozpore s ústavou členského štátu alebo s výkladom ústavy vykonaným ústavným súdom. Ako sme naznačili vyššie, v celom probléme ide zrejme o viac, než o obavy Únie z vyššieho štandardu národnej ochrany práv. Za určitých okolností by sa prípad podobný tomu na ústavnom súde Španielska mohol ocitnúť pred ESĽP, ktorý by sťažovateľom namietané rozhodnutie členského štátu Únie mohol posúdiť aj ako konanie štátu v rozpore s článkom 53 Dohovoru, z dôvodu vykonávania práva Únie a rešpektovania doktríny Melloni. Momentálne, pred pristúpením EÚ k Dohovoru, môže ESĽP zodpovednosť za konštatované porušenie Dohovoru vyvodzovať len voči členskému štátu, v prípadoch, kedy koná podľa ustanovení práva Únie. Je dôležité, aby takéto rozhodnutie ESĽP, ktoré konštatuje porušenie práva garantovaného Dohovorom sekundárnym úijným právom, zaväzovalo aj EÚ, pretože iba jej inštitúcie majú právo zmeniť alebo zrušiť sekundárne právo EÚ.

V. PREDNOSŤ, JEDNOTNOSŤ A ÚČINNOSŤ VZ. ZMYSEL PRISTÚPENIA

Otázne je aj to, či existuje také riziko ohrozenia prednosti, jednotnosti a účinnosti práva Únie, aby bolo potrebné prijímať takéto definitívne opatrenie na vylúčenie možnosti poskytovať vyššiu úroveň ochrany práv na národnej úrovni než je tá, ktorú priznáva Charta pri vykonávaní práva Únie. A tiež to, či strach z narušenia autonómneho postavenia Únie nezatienil všetko ostatné, čo malo byť zmyslom pristúpenia k Dohovoru. Zamýšľané pristúpenie Únie k Dohovoru má totiž zabezpečiť účinnejšie a jednotnejšie uplatňovanie základných práv v Európe pričom nesmie byť dotknutá autonómia právneho poriadku Únie. Uvedená autonómia nie je charakteristická len pre vzťah práva Únie k právu členských štátov, ale musí byť dodržiavaná aj vo vzťahu k tretím krajinám a medzinárodným organizáciám. Na druhej strane, z medzinárodnoprávnej väzby na Dohovor budú pre Úniu nepochybne vyplývať obmedzenia pri výkone jej existujúcich právomocí. Dohovor ako medzinárodná dohoda uzatvorená Úniou totiž bude mať po jej pristúpení pre inštitúcie Únie záväzné účinky (článok 216 ods. 2 ZFEÚ). „Takéto obmedzenia pri výkone právomocí však vychádzajú z povahy každej právnej úpravy, v ktorej sú zaručené základné práva. Primárnou funkciou základných práv je totiž klásť medze činnosti štátnych a medzinárodných orgánov v záujme ochrany subjektov práv. Závazok pristúpenia k Dohovoru

¹⁷ Rámcové rozhodnutie Rady 2002/584/SVV z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (Ú. v. EÚ L 190, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 34), zmenené a doplnené rámcovým rozhodnutím 2009/299/SVV z 26. februára 2009 (Ú. v. EÚ L 81, s. 24).

¹⁸ Právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces a právo na obhajobu.

obsiahnutý v článku 6 ods. 2 prvej vete ZEÚ by stratil svoj zmysel, ak by Únia nemohla akceptovať obmedzenia vyplývajúce z Dohovoru pre výkon jej právomocí.¹⁹ S poukazom na citované stanovisko generálnej advokátky, ktorá mimochodom nič také ako tenziu alebo dokonca kolíziu článkov 53 vo svojom stanovisku neuvádza, je na mieste otázka, či Únia nestratila plynutím dlhých štyridsiatic rokov pred oči hlavnú myšlienku pristúpenia a je tiež možné, že si čoraz slabšie uvedomuje nevyhnutné zásahy, ktoré sú predpokladom a dôsledkom pristúpenia.²⁰

Pýtame sa tiež, ako možno od pristúpenia očakávať zjednotenie uplatňovania základných práv v Európe a zároveň mať dvojaký meter pre štandard ochrany práv vo veciach, ktoré nepatria do pôsobnosti práva Únie a potom v tých, v pôsobnosti práva Únie v zmysle čl. 51 ods. 1 Charty?

Ak hovoríme o momentálnom naladení Súdneho dvora, nemáme na mysli len stanovisko 2/13. Obdobie, ktoré sa pracovne nazýva post-opinion (po-stanovisku) možno označiť ako obdobie rastúceho centrizmu Charty, v ktorom Súdny dvor interpretuje Chartu bez odkazovania na Dohovor a na judikatúru ESĽP a v ktorom sudcovia v Luxemburgu menej často citujú ESĽP, čo sa javí ako zdôrazňovanie vlastného katalógu základných práv Únie a ich autonómneho výkladu.²¹ Aj tón Súdneho dvora pôsobí formálnejšie. Dobrým príkladom týchto tvrdení je rozsudok Veľkej komory vo veci C-601/15, kde sa konštatuje, že platnosť noriem sekundárneho práva Únie treba preskúmať len vzhľadom na základné práva zaručené Chartou²². V tomto rozsudku sa Súdny dvor tiež pokúša minimalizovať účinok článku 52 ods. 3 Charty tvrdiac, že cieľom odseku 3 tohto článku je zabezpečiť potrebnú súdržnosť medzi Chartou a Dohovorom „bez toho, aby tým bola narušená autonómia práva Únie a Súdneho dvora Európskej únie“.²³ Judikatúra ESĽP sa nezdá byť súčasťou úvah, ktoré vedú k výkladu ustanovení Charty, ale Súdny dvor ju používa iba na to, aby podporil závery, ku ktorým už sám dospel. Centrizmus Charty je obzvlášť viditeľný v rozsudkoch, v ktorých sa Súdny dvor neodvoláva na judikatúru ESĽP, hoci by sa to v danom prípade hodilo, alebo v konaniach, kde strany výslovne upozorňujú na príslušné rozsudky ESĽP. Alebo ešte zvlášťnejšie pôsobí, keď generálny advokát vo svojom stanovisku uvádza, že daná vec pripomína judikatúru ESĽP, ktorý sa dlhodobo uvedenou problematikou zaoberá, no Súdny dvor vo svojom rozsudku napokon pracuje iba s Chartou.²⁴ Na druhej strane, to čo na prvý pohľad vyzerá ako centrizmus Charty, môže byť len prirodzený následok existencie a záväznosti vlastného katalógu základných práv v Únii, teda zníženie záujmu o Dohovor. Pre úplnosť treba poznamenať, že ESĽP nezrkadlí tento trend Súdneho dvora a neodpovedá na stanovisko 2/13 znížením odkazov na právo EÚ. Naopak, Charta spôsobuje, že právo EÚ je pre ESĽP atraktívnejšie, a navyiac, keďže niektoré ustanovenia Charty poskytujú vyššiu úroveň ochrany ako Dohovor, judikatúru ESĽP to môže ešte posilniť.²⁵ Považujeme za dôležité uviesť, že tento náčrt signálov, ktoré Súdny dvor vysielala v období po zverejnení

¹⁹ Stanovisko Generálnej advokátky J. Kokott zo dňa 13. júna 2014, EU:C:2014:2475, bod 40-41.

²⁰ NERGELIUS, J.: The accession of the EU to the European Convention on Human Rights A critical analysis of the Opinion of the European Court of Justice. [online], [cit. 16/05/2019]. Dostupné na internete: <http://www.sieps.se/en/publications/2015/the-accession-of-the-eu-to-the-european-convention-on-humanrights-a-critical-analysis-of-the-opinion-of-the-european-court-of-justice-20153/sieps_2015_3>.

²¹ KORENICA, F.: The EU Accession to the ECHR. Between Luxembourg's Search for Autonomy and Strasbourg's Credibility on Human Rights Protection. Brusel: Springer, 2015, 63s.

²² Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 15. februára 2016, PPU J.N, vec C-601/15, EU:C:2016:84, bod 46; rovnako Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 28. júla 2016, Ordre des barreauxfrancophones et germanophone a i., vec C-543/14, EU:C:2016:605, bod 23.

²³ Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 15. februára 2016, PPU J.N, vec C-601/15, EU:C:2016:84, bod 47.

²⁴ Stanovisko AG Cruz Villalón zo dňa 6. októbra 2015, Thierry Delvigne v Commune de Lesparre Médoc and Préfet de la Girondevec C-650/13, Delvigne, EU:C:2015:363, bod 109.

²⁵ GLAS, R. – KROMMENDIJK, J.: From Opinion 2/13 to Avotiņš: Recent Developments in the Relationship between the Luxembourg and Strasbourg Court. [online], [cit. 20/05/2019]. Dostupné na <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngw047>.

stanoviska 2/13, do nášho článku vkladáme pre ilustráciu toho, akým smerom sa uberajú nálady Únie v súvislosti s pristúpením.

VI. ZÁVER

Načrtnutou komparáciou úrovne ochrany práv garantovaných Dohovorom a Chartou možno dospieť k záveru, že obidva články 53 síce znejú limitujúco, na druhej strane, veľkú službu im obom robia Súdny dvor a ESĽP, keď svojou judikatúrou naopak limitujú národnú ústavnú mieru ochrany ľudských práv, a to aj v tých prípadoch, ktoré štátom vyplývajú z medzinárodných záväzkov ochrany základných práv. Súdny dvor má okrem toho záujem obmedziť pre prípad pristúpenia Únie k Dohovoru aj pôsobenie článku 53 Dohovoru vo vzťahu k tým právam, ktoré garantuje Charta, vo veciach, ktoré patria do pôsobnosti práva Únie. Obavy Súdneho dvora plynú z možnej straty autonómie práva Únie, z vyvodzovania zodpovednosti voči Únii po aktivácii mechanizmu spolužalovaného, z prejavov nespokojnosti členských štátov voči diktátu judikatúry Súdneho dvora alebo z ohrozenia princípov prednosti, jednotnosti a účinnosti práva Únie. Situácia v čase vyjednávania o pristúpení sa zatiaľ javí ako budovanie steny z judikatúry sústredujúcej sa hlavne na Chartu tak, aby bola neprehliadnuteľná a nespochybniteľná perspektíva naznačená v stanovisku 2/13 a v ďalších rozsudkoch Súdneho dvora, napríklad v rozsudku Melloni, z ktorého sa medzitým stala doktrína neprekonateľnosti štandardu ochrany základných práv garantovaných Chartou. Ak je toto naozaj vlak, do ktorého Únia nastúpila, máme za to, že ani napriek úspešnému pristúpeniu k Dohovoru, k zefektívneniu ochrany práv jednotlivca v Európe nedôjde.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

pristúpenie, koordinácia úrovne ochrany práv, Dohovor, Charta.

KEY WORDS

accession, coordination of the level of protection of rights, the Convention, the Charter.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BARANÍK, K.: *Interakcia medzinárodného, supranacionálneho a ústavného práva pri ochrane ľudských práv v SR*. In: *Justičná revue*, 69, 2017, č. 10, s. 1117 – 1137.
2. Charta základných práv Európske únie, Úradný vestník EÚ, dňa 26.10.2012, C 326/391.
3. Council of Europe: *European Convention on Human Rights with additional Protocols*, Strasbourg, 1950. Dostupné na internete: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.
4. GLAS, R. – KROMMENDIJK, J.: *From Opinion 2/13 to Avotiņš: Recent Developments in the Relationship between the Luxembourg and Strasbourg Court*. [online], [cit. 20/05/2019]. Dostupné na <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngw047>.
5. JACQUÉ, J.: *What next after Opinion 2/13 of the Court of Justice on the accession of the EU to the ECHR?* [online], [cit. 8/05/2019]. Dostupné na internete: [file:///C:/Users/MOHI/Downloads/QA0416603ENN.en%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/MOHI/Downloads/QA0416603ENN.en%20(1).pdf).
6. KORENICA, F.: *The EU Accession to the ECHR. Between Luxembourg's Search for Autonomy and Strasbourg's Credibility on Human Rights Protection*. Brusel: Springer, 2015, 163 s.

7. MAZÁK, J.: *Prípád Melloni a Ústavný súd Španielska: Praktická ukážka viacúrovňovej ochrany základných práv a slobôd v kontexte prednosti a účinnosti práva Únie*. In: Bulletin slovenskej advokácie 6/2014, s 25– 31.
8. NERGELIUS, J.: *The accession of the EU to the European Convention on Human Rights A critical analysis of the Opinion of the European Court of Justice*. [online], [cit. 16/05/2019]. Dostupné na internete: <http://www.sieps.se/en/publications/2015/the-accession-of-the-eu-to-the-european-convention-on-human-rights-a-critical-analysis-of-the-opinion-of-the-european-court-of-justice-20153/sieps_2015_3>.
9. Rámcové rozhodnutie Rady 2002/584/SVV z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (Ú. v. EÚ L 190, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 34), zmenené a doplnené rámcovým rozhodnutím 2009/299/SVV z 26. februára 2009 (Ú. v. EÚ L 81, s. 24).
10. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 7. februára 2012 vo veci Axel Springer AG v. Nemecko, Sťažnosť č. 39954/08.
11. Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 15. februára 2016, PPU J.N, vec C-601/15, EU:C:2016:84, bod 46.
12. Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 28. júla 2016, Ordre des barreauxfrancophones et germanophone a i., vec C 543/14, EU:C:2016:605, bod 23.
13. Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 15. februára 2016, PPU J.N, vec C-601/15, EU:C:2016:84, bod 47.
14. Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 5. októbra 2010, J. McB. proti L.E., vec C-400/10, EU:C:2010:582, bod 53.
15. Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 18. decembra 2014, Centre public d'actions sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve proti Moussovi Abdidovi, vec C-562/13, EU:C:2014:2453, bod 47.
16. Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 26. februára 2013, Stefano Melloni proti Ministerio Fiscal, C-399/11, EU:C:2013:107, bod 60.
17. Stanovisko AG Cruz Villalón zo dňa 6. októbra 2015, Thierry Delvigne v Commune de Lesparre Médoc and Préfet de la Girondevec C-650/13, Delvigne, EU:C:2015:363, bod 109.
18. Stanovisko Generálnej advokátky J. Kokott zo dňa 13. júna 2014, EU:C:2014:2475, bod 40-41.
19. Stanovisko Súdneho dvora z 18. decembra 2014, 2/13, EU:C:2014:2454, bod 189.

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTORA

JUDr. Jana Vrabľová

externá doktorandka

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Ústav medzinárodného práva a európskeho práva

Kováčska 26, P.O.BOX A-45, 040 75 Košice, Slovenská republika

Tel: 00421944338221

email: jana.vrablova@student.upjs.sk